

## תוכן העניינים

### ספרות ומרד

- 3 אבידב ליפסקר  
המרד? נרטיב היסטוריוגרפי מומצא
- 31 דנה אולמרט  
עבדות ועונג – על ארס־פואטיקה ומזוכים בשירת רחל
- 65 אילנה סופל  
'מלים פשוטות כצעקה': על מוטיב העקדה בשירת נשים, 1970–1930
- 93 יעל פלדמן  
בת יפתח בדורה כיצחק בדורו? עקדה נשית ב'קדמוניות המקרא' ובסיפורו של עמוס עוז 'איש הפרא'
- 131 מיכאל גלזמן  
'להאציל אלגנטיות לסבל': על מקומה של דליה רביקוביץ בשירת דור המדינה
- 153 חנה סוקר־שוגר  
'הסוואה שוקפה' – טקטיקות של מרד 'אחר': על 'ככה אני מדברת עם הרוח' מאת סמי ברדוגו
- 177 יעל שנקר  
'עזרת נשים' משלך: על אפשרויות הכתיבה בחברה החרדית הנשית

### מסעות ונדודים

- 191 מירה בלברג  
בין הטרוטופיה לאוטופיה: קריאה בשני סיפורי מסע אל זוגות ובחזרה
- 215 ראובן קירווסר  
מסעות של רבה בר בר חנה
- 243 דינה שטיין  
הבעל, האישה והחכם: עיון במקומה של השפה בבבלי, נדרים סו ע"ב

- שמרית פלד 263  
 סוס הנדנדה הישראלי – גלות וריבונות ב'לגעת במים לגעת ברוח' לעוז  
 וב'סוסעץ' לקניוק

### מאמרים

- 307 משה פלאי  
 התקבלותה של ספרות ההשכלה הגרמנית בתקופת ההשכלה המאוחרת:  
 מהוקרה והכרה לביקורת ודחייה
- 343 דרור אֵידר  
 'לשקוד על דלתי החכמה': על 'פרקי רבי עקיבא', מחזה משכילי נשכח מאת  
 מרדכי פופר
- 371 יעל רשף ונפתלי וגנר  
 'ליישר את הדורי המשקל': מהטעמה אשכנזית להטעמה דקדוקית בשירי  
 ביאליק המולחנים לילדים
- 407 רומן כצמן  
 מחוות בספרות: תיהלוך קוגניטייווי וסמיוויס תרבותי בשני מקרי מבחן: 'אחות'  
 ו'מעגלי צדק' מאת ש"י עגנון
- 437 חננאל מאק  
 מְנוּחָה: עיון בסיפור 'מנוחה' לש"י עגנון, במקורותיו ובלשונו
- 447 אריאל סימקין  
 פרנצ'סקוס הקדוש מבוטשאטשי: הערה על 'ביער ובעיר' לש"י עגנון
- 457 עמית עסיס  
 'זה שכאן הוא אחר לגמרי': קריאה של אסטרטגיות שימוש בלשון ושל יחסי  
 ייצוג בפסקה ב'ימי צקלג' לס' יזהר
- 487 שחר ברם  
 הדיוקן העצמי, שגרירו של המוות: על שירי דיוקן עצמי אקְפְּרֶסְטִיִים ב'פסל'  
 ומסכה' של טוביה רייבנר
- 523 נטשה גורדינסקי  
 'על שולחני מונחת אבן שכתוב עליה "אמן"': פואטיקה של שינוי ב'פתוח סגור'  
 'פתוח'

- 533 ננסי עזר  
הטרור שבפנים והשיח הפגני: 'זעם רוחי גוויתי' ליצחק לאור כססירה פוסט-  
מודרנית

### ביקורת ספרים

- 551 ענת שפירא  
מדרש וחקר הפולקלור [דינה שטיין, מימרה, מגיה, מיתוס: פרקי דרבי אליעזר  
לאור מחקר הספרות העממית, ירושלים: הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס,  
תשס"ה, 323 עמ']
- 561 דוד רוטמן  
'שילוב בין פתיחות לסגירות' [ענת שפירא, מדרש עשרת הדיברות: טקסט,  
מקורות ופירוש (ספריית דורות, 70), ירושלים: מוסד ביאליק, תשס"ה, 248  
עמ']
- 569 רועי גרינוולד  
לְקַט שְׂכַחָה [יעל חָבֵר, 'מה שחייבים לשכוח': יידיש ביישוב החדש, ירושלים:  
יד יצחק בן צבי (2005), 199 עמ']
- 577 אריאל לוינסון  
שאלות ישנות, שבילים חדשים [גאל שוורץ, מה שרואים מכאן: סוגיות  
בהיסטוריוגרפיה של הספרות העברית החדשה, אור יהודה: כנרת, זמורה-  
ביתן, דביר, תשס"ה, 460 עמ']
- 583 חנן חבר  
היסטוריוגרפיה רב-קולית [דן מירון, הרפיה לצורך נגיעה: לקראת חשיבה  
חדשה על ספרויות היהודים (פרווה אחרת / מסות), תל אביב: הוצאת עם עובד,  
תשס"ה, 171 עמ']
- 589 חנן חבר  
בין ניכוס לחתרנות [דרור משעני, בכל העניין המזרחי יש איזה אבסורד:  
הופעת המזרחיות בספרות העברית בשנות השמונים (972): הסדרה לתרבות  
מדוברת), תל אביב: הוצאת עם עובד, תשס"ו, 204 עמ']
- 593 שמרית פלד  
ספרים חדשים (סקירה)
- 597 רשימת המשתתפים
- ix תקצירים באנגלית

## המרד? נרטיב היסטוריוגרפי מומצא

מאת

אבידב ליפסקר

ההיסטוריוגרפיה של הספרות העברית החדשה עסוקה בשאלות של רצף ומשבר יותר מהיסטוריוגרפיה של כל ספרות אחרת. לתופעה זו יש צידוק פנימי כפול: היא נובעת מהיווצרותה של הספרות העברית החדשה כספרות של מיעוט שכתב בשפה יהודית (עברית, ארמית, ערבית יהודית, יידיש ולדינו) בתוך מסגרות דוברות שפות לאומיות, היבט המייצר סוגיות שעניינן רצפים לשוניים; וכן היא נובעת מן המעבר מספרות הקשורה בחיי הדת של הקהילה היהודית לספרות שאינה תלויה בדת באופן בלעדי (והקרויה לעתים בטעות 'חילונית'<sup>1</sup>), היבט המייצר סוגיות שעניינן רצפים אידאיים ותמטיים. המעברים החדים הללו תוארו בדרך כלל בתוך סיפור היסטוריוגרפי על ויכוחים אידאולוגיים – שחלקם היו מודעים לעצמם וחלקם היו עיוורים למחלוקת שבתוכה היו נתונים – ובתוך סיפור היסטורי כרוניקאי על מרידות ספרותיות שהתרחשו בחיים הסוציולוגיים־התרבותיים שבתוכם נוצרו כתבים חדשים. אלה הם שני נרטיבים נפרדים, שהקשר ביניהם אינו הכרחי; אפשר שתיעשה מהפכה ספרותית סגנונית ואידאולוגית בליווי מרד סוציולוגי חיצוני, ואפשר שתתרחש מהפכה עמוקה ופרדיגמטית בתפיסה ספרותית־אסתטית ואידאולוגית בלא שילוה אותה מרד בהגמוניה הספרותית. ספרות ההשכלה ליוותה את כתביה במחוות תוקפניות של מרידה בסמכויות מסורתיות – כגון בזו הרבנית המסורתית והחסידית – וחוללה מהפכה סגנונית, תמטית אסתטית ואידאולוגית בצמוד לאסטרטגיה סוציולוגית תוקפנית בתחום החיים התרבותיים היומיומיים של כתביה וקוראיה הנאמנים. לעומת זאת כמה עשורים אחר כך התחוללו מהפכות שקטות בשוליהן של מערכות סוציו־ספרותיות גדולות, כמו למשל המהפכה המודרניסטית בשירה העברית שחוללו דוד פוגל ואברהם בן־יצחק,

1 השקפה שלה התנגד במידה מסוימת הלקין במסתו 'משבר המסורת הספרותית האירופית בספרות העברית החדשה': 'אין כוונתי לשבר שחל בספרותנו מפני שהיא פוסקת להיות דתית־מוסרית במובן היהודתי [...] כאילו זו הבעיה העיקרית של הספרות העברית' (ש' הלקין, מוסכמות ומשברים בספרותנו: י"ב שיחות על הספרות העברית החדשה, ירושלים תש"ם, עמ' 9).

ושהשפעתה על הפרוודיה, הרטוריקה והתמטיקה של השיר העברי המודרני התמידה עד שנות החמישים בארץ ישראל – למהפכה זו לא נלווה שום מעשה מופגן של מרד או פרישה (secession), כגון התרסה במניפסט כלפי סגנונם של משוררים קנוניים, הקמת כתב עת מילטנטי או ייסוד חבורה ספרותית המנהלת אסטרטגיה תוקפנית כנגד הגמוניה ספרותית ותרבותית שלטת.<sup>2</sup>

אף ששתי האפשרויות מתקיימות זו לצד זו, בלא שתובהר חוקיות צמידותן או הינתקותן זו מזו, העדיפה ההיסטוריוגרפיה העברית החדשה לתאר את המהפכות הספרותיות החשובות כאילו הן מהטיפוס הראשון, כלומר כאילו לוו תדיר במרד סוציו-ספרותי דרמטי. כאלה הם התיאורים של ספרות ההשכלה, מטעמים שהוצדקו בהרחבה במפעלים היסטוריוגרפיים ידועים, וכאלה הם התיאורים הנוגעים בלב התהוותה של הספרות העברית המודרנית בסוף המאה התשע עשרה באירופה – ספרות התחייה – ואחר כך בארץ ישראל, עם הופעת האוונגרד (הלירי בדרך כלל) בין שתי מלחמות עולם בדמות מה שכונה מהפכה ומרד של דור שלונסקי, ואחר כך המרד והמהפכה בלשון השירה בשנות החמישים שזוהו בכתיבה של נתן זך כנגד נתן אלתרמן.

הצד המעניין בנטייה להצמיד את סיפור המהפכה הסגנונית לסיפור המרד הסוציו-ספרותי אינו במה שמוצדק בה, דהיינו באותם אירועים ספרותיים שההיסטוריוגרפיה הנורמטיבית הוכיחה הלכה למעשה כי המהפכה הספרותית התחוללה בהם בד בבד עם מרד שהתרחש ברפובליקה הספרותית; אלא באותם מקרים שבהם ההיסטוריוגרפיה, לאו דווקא הקנונית הרשומה אלא זו הדידקטית, הצמידה לסיפור המהפכה סיפור של מרד בלא שהוכיחה כי אכן התרחש בפועל. בהיסטוריוגרפיה 'לא רשמית' דידיקטית' הכוונה למערכות חינוך, אקדמיות וחוגי אקדמיות, המנחילות בכתב ובעל פה מסורות של תולדות הספרות העברית, ונרשמות כחומרי לימוד בידי תלמידים ומונחלות לדורות של לומדים אחריהם בלא שזכו לעיצוב כתוב בנוסח מפורט מסכם ולכיד (בניגוד למשל למסורת המסוכמת והלכידה של כתיבה על ספרות ההשכלה).

מסורת של תולדות הספרות שהתעצמה והשתרשה באופן 'טבעי' בלא כל מחקר מסכם, היא המסורת על הוויכוח הידוע שבין תפיסת אחד העם (אשר גינצברג 1856–1927) לבין תפיסת מיכה יוסף ברדיצ'בסקי (בן גריון 1865–1921) על 'תעודתה של הספרות העברית', כפי שבא לידי ביטוי הגלוי הראשון עם ייסוד כתב העת 'השלח'. לוויכוח זה, שזכה למעמד של מחלוקת פרדיגמטית-מכוננת בהיסטוריוגרפיה של הספרות העברית, מתלווה סיפור מעשה היסטורי על 'מרד הצעירים' כמין רקע כרוניקאי סוציו-תרבותי של חבורות לוחמות

2 ראה עבודתה החשובה של קרונפלד המבוססת על פרקטיקה של *decentring literary dynamics*, ככותרת ספרה, שבו הלכה בעקבות הבחנתיו של ג' דלו על המודרניזם של קפקא: Ch. Kronfeld, *On the Margins of Modernism: Decentring Literary Dynamics*, Berkeley, Los Angeles and London 1996

## עבודות ועונג – על ארס־פואטיקה ומזוכים בשירת רחל

מאת

דנה אולמרט

[ א ]

רחל היא המשוררת העברית המודרניסטית הראשונה; שירה 'הלך נפש', שפורסם בשנת 1920,<sup>1</sup> נחשב לנקודת ציון לתחילתו של הגל הראשון של שירת המשוררות העבריות.<sup>2</sup>

\* מאמר זה הוא חלק מעבודת דוקטור שנכתבה בהנחיית ד"ר אריאל הירשפלד. העבודה עוסקת בראשית צמיחת שירת המשוררות העבריות מכיוון פמיניסטי ופסיכואנליטי. אני מודה לאריאל הירשפלד, למיכל ארבל, לחנן חבר ולחמוטל צמיר על הערותיהם, שסייעו רבות לגיבוש המאמר, ולקרן על־שם סלינסקי במרכז זיגמונד פרויד באוניברסיטה העברית בירושלים, על מלגת התמיכה במחקר. 1 השלח, לו (תר"ף), עמ' 350. וראו: א' מילשטיין, רחל – שירים, מכתבים, רשימות, קורות חיים, תל אביב, תשנ"ד, עמ' 111.

2 שירים עבריים מאת נשים פורסמו עוד קודם לכך באופן ספורדי בעיתונות העברית בת הזמן. שירה היחיד של מרים שמחון פורסם ב'הפועל הצעיר' ב־15 בינואר 1911. שני שירים מאת זינה רבינוביץ פורסמו בעיתון 'העם' שראה אור במוסקבה, בגיליון מיום 24 בפברואר 1917, ושיר נוסף פרי עטה פורסם במהלך אותה שנה בחוברת לג של 'השלח' (דצמבר 1917 [טבת תרע"ח]). בהמשך דרכה, זנחה רבינוביץ את השפה העברית והפכה את היידיש לשפת היצירה הראשית שלה. היא פרסמה אמנם כמה סיפורי ילדים בעברית אך התמקדה בעיקר בכתיבת מחזות ביידיש והתפרנסה כעיתונאית בארצות־הברית ובאיץ (לרשימה מפורטת של פרסומי זינה רבינוביץ ראו: ח' צמיר, 'הקרובן החלוצי, הארץ הקדושה והופעתה של שירת הנשים בשנות העשרים', ח' חבר [עורך], רגע של הולדת: מחקרים בספרות עברית ובספרות יידיש לכבוד דן מירון, ירושלים תשס"ז, עמ' 645–673). שירה הראשון של מלכה שחטמן פורסם ב'השלח' כרך לה (דצמבר 1918). שירים נוספים פרי עטה של שחטמן פורסמו בחוברת היחידה של כתב העת 'בראשית' (שראתה אור ב־1926 [לנינגרד וברלין]), עמ' 129–132, וכן ב'הידים' ו'בכתובים', והם כונסו בידי יהושע גלבווע באנתולוגיה שערך: גחלים לוחשות: ילקוט מספרות עברית ומספרות יידיש בברית המועצות, לוקט וסודר בידי יהושע גלבווע, תל אביב תש"ד, עמ' 127–132. מחברת בכתב ידה ובה שירים נוספים משנות העשרים, שחלקם לא פורסם מעולם, נמצאת במכון גנזים (גנזים 196 כ–8226). שחטמן נשארה כל חייה בברית המועצות, וכאשר נסתם

בשיר מתוארת התבוננותה המהורהרת של הדוברת בשקיעה בעת הליכה, התבוננות המובילה אותה לתהיות על גורלה ועתידה. השיר הוא בעל מעמד מיוחד, משום שהוא השיר הראשון שפרסמה רחל. קריאה המביאה בחשבון את מעמדו המיוחד ביצירת רחל – ובשירה העברית – מזמינה פרשנות ארס־פואטית, ורואה בצעידיה המבודדת של הדוברת המתוארת בו דימוי לתהליך היצירה.

## הלך נפש

(לא. ד. גורדון)

היום הֵלֵךְ וְהַחֲשִׁיךְ,  
 דָּעַךְ הַיּוֹם.  
 זָהָב מוֹעֵם צָפוּ שְׁחָקִים  
 וְהָרִי רוֹם.  
 סְבִיבֵי הַשְּׁחִיר מְרַחֵב שְׁדוֹת  
 מְרַחֵב אֵלֶם;  
 הֶרְחִיק שְׁבִילִי – שְׁבִילִי בּוֹדֵד,  
 שְׁבִילִי שׁוֹמֵם...  
 אֵךְ לֹא אֲמַרָה פִּי הַגּוֹרֵל,  
 גּוֹרֵל רוֹדֵה,  
 אֵלֶךְ בְּגִיל לְקִרְאָת הַכֹּל,  
 עַל כָּל אוֹדָה!

התנועה המתוארת בשיר היא משולשת: תנועת הזמן ('היום הלך והחשיך'), תנועתה של הדוברת המהלכת במרחב הגאוגרפי והתנועה הנפשית שלה, הלך הנפש שלה. שלוש התנועות הללו שזורות זו בזו ומעניקות לראליה ממד מטפורי: צעידיה של הדוברת נדמית כתיאור של אירוע שגרתי אך גם כתיאור צעידיה של אישה־משוררת במרחב פואטי זר, במובן מסוים לא נגיש. פרשנות זו מקבלת חיזוק מן העובדה שהדיאלוג של הדוברת עם העולם שסביבה מתואר בשיר במושגים הקשורים לדיבור ולקול: הגורל הוא פה ואולי אף פיה שלה, פי הגורל, גורלה; והמרחב שבו היא מהלכת הוא מרחב אילם, שאיננו יוצר עמה דיאלוג.

בשיר מתקיים מתח בין היציאה לדרך חדשה לבין ההחשכה וההסתיימות המתוארות בו.

---

שם הגולל על התרבות העברית והקשר עם המרכז הארץ־ישראלי הפך בלתי־אפשרי, מצאה עצמה מנותקת מן השירה העברית.

# בין הטרוטופיה לאוטופיה: קריאה בשני סיפורי מסע אל זונות ובחזרה

מאת

מירה בלברג

זנות, גְּבוּרָתִי וְרִבּוּתִי, נְשָׁמַעַת פְּאֻנֵי טוֹב יוֹתֵר  
מֵאֲשֶׁר צָמַד הַמְּלִים הַמְּתוֹקוֹת מִדִּי: יָם וַיִּבְשָׁה.  
חזי לסקלי

בחיבורו הפולמוסי הידוע 'נגד אפיון' כתב יוסף בן מתתיהו: 'הנה אנחנו היהודים, לא שפת הים היא מושבנו [...] ובעבור זה אין אנו באים בקהל עמים זרים. כי ערינו בנויות מרחוק לים'.<sup>1</sup> המחשת הניגוד בין היהודים לבין העמים האחרים באמצעות המרחק מן הים שימשה את יוסף בן מתתיהו לאפיון תרבותי טהרני של היהודים. לדבריו 'אנשי הים' להוטים אחר ממון וקשריהם המסחריים מביאים אותם להתערב אלו באלו, בעוד היהודים, הרחוקים מן הים, מקיימים חיים פשוטים שכל תכליתם עבודת האדמה, גידול בנים ושמירת חוקי האל. נראה שגם בספרות התלמודית והמדרשית משתקפות אותן איבה וחשדנות כלפי היושבים לחוף ימה של ארץ ישראל. כפי שהראה דוד גודבלט, הביטוי 'מדינת הים', הרגיל במקורות התנאיים, מכון כנראה למישור החוף של ארץ ישראל.<sup>2</sup> הריחוק הרב הרמוז בביטוי זה, טען גודבלט, איננו ריחוק פיזי כל עיקר, אלא ריחוק 'פוליטי', תרבותי או אתני,<sup>3</sup> שנבע מן העובדה שהיה זה אזור נכרי בעיקרו, שהתאפיין בפולחן פגני עשיר.

\* אני מודה לפרופ' גלית חזן-רוקם, שבמסגרת סמינר שהעבירה בשנת תשס"ה נכתבה עבודה זו, ולד"ר יהושע לוינסון על הערותיהם המאירות.

1 נגד אפיון א, יב (מצוטט מתרגומו של י"ג שמחוני, תל אביב תשי"ט, עמ' יד). תודתי נתונה לאייל בן אליהו על הפניה זו.

2 ד' גודבלט, 'מדינת הים – מישור החוף', תרביץ, סד (תשנ"ה), עמ' 13–38. כפי שציין גודבלט, הוא הלך כאן בעקבותיו של בער, שהגדיר את מדינת הים הנזכרת במשנה כ- *παράλια* של ארץ ישראל, כלומר כערים הסמוכות לים, וקבע כי המשנה משקפת תקופה שבה לא נכלל אזור זה בתחום היהודי. ראו: י' בער, 'היסודות ההיסטוריים של ההלכה', ציון, יז (תשי"ב), עמ' 1–55. עיינו גם: ש' ליברמן, תוספתא כפשוטה, ה: מועד, ניו יורק תשכ"ב, עמ' 1248.

3 אחד הסימנים המעניינים שהציע גודבלט לכך שמדינת הים נתפסה כעולם אחר במושגים תודעתיים



גם הביטוי 'כרכי הים', המופיע כמה וכמה פעמים בספרות חז"ל, משמש לעתים קרובות לציון המקום האחר, שונהגים בו מנהגי שפה שונים<sup>4</sup> או מנהגי הלכה שונים<sup>5</sup>. כרכי הים הם ככל הנראה ערי מישור החוף הדרומי של ארץ ישראל (אזור עזה ואשקלון);<sup>6</sup> המקור המרכזי היכול לשמש בסיס לזיהוי הזה מופיע במדרש בראשית רבה: 'א"ר חנין נאמר בכרכי הים מה שלא נעשה בדור המבול, "הוי יושבי חבל הים גוי כרתים", גוי שהיה ראוי כרת'.<sup>7</sup> מדרש זה קושר מפורשות בין כרכי הים המוכרים מספרות חז"ל ובין ערי הפלשתים אשר לחוף הים ('כי עזה עזובה תהיה ואשקלון לשממה אשדוד בצהרים יגרשוה ועקרון תִּעָקֵר: הוי יושבי חבל הים גוי כְּרָתִים דבר ה' עליכם כנען ארץ פלשתים והאבדתיך מאין יושב' [צפ' ב 4–5]).

האיום התרבותי המקופל במרחב זה מצוי בעצם זיהויו עם ערי הפלשתים, אך גם – כפי שניתן ללמוד ממקור זה בבראשית רבה ומעדויות אחרות בנות התקופה – מן הפולחן הפגני שאפיין את הערים הללו, בעיקר פולחן אפרודיטה, אשר כלל גם אורגיות המונית ופולחן מיני.<sup>8</sup> הכינוי הרגיל לאזורי החוף של אשקלון ועזה בכתבים היסטוריוגרפיים ובעדויות אפיגרפיות הוא מיומאס (μαίμας). במקור ציין כינוי זה ככל הנראה קרבה למקורות מים, אך בספרות חז"ל הוא משמש לציון בתי מרוח, בתי עבודה וזה ובתי זנות וזימה.<sup>9</sup> במאמר זה אני מבקשת לבחון שני סיפורים המציגים מסע של יהודי רבני לשם ביקור אצל זונה בכרכי הים. האחד הוא סיפורו של ה'זהיר במצוות ציצית',<sup>10</sup> והאחר – סיפורו של אלעזר בן דורדיא.<sup>11</sup> בשל זיהוין המובהק של ערים אלו עם פולחני אהבה ופריין<sup>12</sup> לכאורה אין זה מתמיה שמפגש עם זונה ממוקם בסיפורים בכרכי הים דווקא, שהרי הדבר תואם את תדמיתם של אלו כמרחבים שטופי מיניות.<sup>13</sup> אולם מאחר שזנות הייתה תופעה מצויה גם

היא ההצמדה הרווחת של הביטויים 'מדינת הים' ו'בית האסורים'. ראו: גודבלט (שם), עמ' 27. ראו גם: ז' ספראי, 'אשקלון – מובלעת נכרית: אשקלון וערי החוף לאחר הכיבוש הרומי', א' ששון, ז' ספראי ונ' שגיב (עורכים): אשקלון: עיר לחוף ימים, אשקלון תשס"א, עמ' 89–97.

4 ראו למשל: בבלי, ברכות ו ע"ב, סא ע"א; שם, שבת כא ע"א; שם, סנהדרין קי ע"ב.

5 ראו למשל: בבלי, יבמות צח ע"א; ירושלמי, סוכה ג, א (נג ע"ג).

6 א' דבורצקי, 'חגיגות המיומאס באשקלון בתקופה הרומית-ביזנטית', ששון, ספראי ושגיב (לעיל הערה 3), עמ' 99–118.

7 בראשית רבה כח, ה (מהדורת תיאודור – אלבק, עמ' 264).

8 דבורצקי (לעיל הערה 6), במיוחד עמ' 100–103; ע' פרידהיים, 'הפולחנים הפגאניים של אשקלון בתקופה הרומית', ששון, ספראי ושגיב (לעיל הערה 3), עמ' 147–174.

9 ויקרא רבה ג, ה (מהדורת מרגליות, עמ' קח); מכילתא דר' ישמעאל, בשלח א (מהדורת הורוויץ – רבין, עמ' 83); תנחומא, שמיני ה.

10 ספרי במדבר קטו (מהדורת הורוויץ, עמ' 128–129); בבלי, מנחות מד ע"א.

11 בבלי, עבודה זרה יז ע"א.

12 דבורצקי (לעיל הערה 6), עמ' 106; פרידהיים (לעיל הערה 8), עמ' 153.

13 כך למשל פירש אפרון שה'מכשפות' שתלה שמעון בן שטח באשקלון (ירושלמי, חגיגה ב, ב [עז ע"ד];

## רשימת המשתתפים בכרך

- ד"ר דנה אולמרט, החוג לספרות עברית, האוניברסיטה העברית בירושלים, הר הצופים,  
ירושלים 91905
- ד"ר דרור אֶיֶדֶר, המחלקה לספרות עם ישראל, אוניברסיטת בר־אילן, רמת גן 52900  
והמחלקה לתאוריה והיסטוריה, בצלאל, אקדמיה לאמנות ועיצוב, ירושלים, הר  
הצופים, ת"ד 20406, ירושלים 91240
- מירה בלברג, המחלקה ללימודי דתות, אוניברסיטת סטנפורד, קליפורניה, ארה"ב.  
Mrs. Mira Balberg, Department of Religious Studies, Building 70, Serra Mall 450,  
Main Quad, Stanford University, Stanford, CA 94305–2165, USA  
ד"ר שחר ברם, החוג לספרות עברית והשוואתית, אוניברסיטת חיפה, הר הכרמל,  
חיפה 31905
- נטשה גורדינסקי, החוג לספרות עברית והחוג לספרות כללית והשוואתית, האוניברסיטה  
העברית, הר הצופים, ירושלים 91905
- פרופ' מיכאל גלזומן, החוג לספרות, אוניברסיטת תל אביב, ת"ד 39040, רמת אביב,  
תל אביב 69978
- רועי גרינולד, החוג לספרות עברית, האוניברסיטה העברית בירושלים, הר הצופים,  
ירושלים 91905
- פרופ' נפתלי וגנר, החוג למוסיקולוגיה, האוניברסיטה העברית בירושלים, הר הצופים,  
ירושלים 91905
- פרופ' חנן חבר, החוג לספרות עברית, האוניברסיטה העברית בירושלים, הר הצופים,  
ירושלים 91905
- ד"ר רומן כצמן, המחלקה לספרות עם ישראל ע"ש יוסף ונחום ברמן, אוניברסיטת  
בר־אילן, רמת גן 52900
- אריאל לוינסון, החוג לספרות עברית, האוניברסיטה העברית בירושלים, הר הצופים,  
ירושלים 91905
- פרופ' אבידב ליפסקר, המחלקה לספרות עם ישראל ע"ש יוסף ונחום ברמן, אוניברסיטת  
בר־אילן, רמת גן 52900
- פרופ' חננאל מאק, המחלקה לתלמוד, אוניברסיטת בר אילן, רמת גן 52900  
ד"ר אילנה סובל, המחלקה ללימודי המזרח הקרוב והיהדות, אוניברסיטת ברנדייס  
Dr. Ilana Szobel, Department of Near Eastern and Judaic Studies, Brandeis  
University, Mail Stop 054, P.O.B. 9110, Waltham, MA 02454, USA  
ד"ר חנה סוקר־שווגר, המחלקה לספרות עברית, אוניברסיטת בן גוריון בנגב, ת"ד 653,  
באר שבע 84105

## רשימת המשתתפים

- ד"ר אריאל סימקין, רחוב בנימין מטודלה 27, ירושלים 92305  
ד"ר ננסי עזר, המחלקה ללשונות ולתרבויות המזרח התיכון, אוניברסיטת קליפורניה  
לוס אנג'לס  
Dr. Nancy Ezer, Dept. of Near Eastern Languages & Cultures, 415 Portola Plaza, 378 Humanities Building, UCLA, Los Angeles, CA 90095, USA  
עמית עסיס, התכנית ללימודי פרשנות ותרבות, אוניברסיטת בר־אילן, רמת גן 52900  
פרופ' משה פלאי, ראש התוכנית ללימודי היהדות באוניברסיטת מרכז פלורידה, אורלנדו,  
פלורידה, ומופקד על הקתדרה ע"ש אייב וטס וייס  
Prof. Moshe Pelli, Director & Abe and Tess Wise Endowed Professor of Judaic Studies, Interdisciplinary Program in Judaic Studies, University of Central Florida, POB 161992, Orlando, Fl. 32816–1992, USA  
שמרית פלד, החוג לספרות עברית, האוניברסיטה העברית בירושלים, הר הצופים,  
ירושלים 91905  
פרופ' יעל פלדמן, אוניברסיטת ניו יורק סקיבל  
Prof. Yael S. Feldman, The Skirball Department of Hebrew and Judaic Studies, NYU, Heyman Hall, 51 Washington Square South, N.Y.C., N.Y. 10012–1075, USA  
ד"ר ראובן קיפרווסר, רחוב כנפי נשרים 4, כניסה ב, דירה 9, ירושלים 95464  
דוד רוטמן, החוג לספרות ותכנית אופקים, בית הספר למדעי היהדות, אוניברסיטת תל אביב, ת"ד 39040, רמת אביב, תל אביב 69978  
ד"ר יעל רשף, החוג ללשון העברית, האוניברסיטה העברית בירושלים, הר הצופים,  
ירושלים 91905  
ד"ר יעל שנקר, אוניברסיטת מישיגן, אן־ארבור  
Dr. Yael Shenker, The Frankel Institute for Advanced Judaic Studies, University of Michigan, S. Thayer St. #2111, Ann Arbor, MI 48104–1608 202, U.S.A.  
ד"ר ענת שפירא, החוג לספרות עברית, האוניברסיטה העברית בירושלים, הר הצופים,  
ירושלים 91905

## CONTENTS

### *Literature and Revolt*

- 3 *Avidov Lipsker*  
Revolt – An Invented Historical Narrative?
- 31 *Dana Olmert*  
Subjection and Pleasure: On the Intersection of Ars-poetica and  
Masochism in the Writings of Rachel Bluwstein
- 65 *Ilana Szobel*  
'A Howl of Simple Words': The *Akedah* Motif in Hebrew  
Women's Poetry, 1930–1970
- 93 *Yael Feldman*  
Was Jephthah's Daughter the 'Isaac' of her Generation? The  
'Female *Aqedah*' from Late Antiquity to Amos Oz
- 131 *Michael Gluzman*  
To Endow Suffering with Elegance: Dahlia Ravikovitch and  
the Poetry of the Statehood Generation
- 153 *Hanna Soker-Schwager*  
'Transparent Camouflage' – Tactics of an 'Other' Revolution: On  
*Kakha Ani Medaberet 'im Haru'ah* by Sammy Berdugo
- 177 *Yael Shenker*  
A Woman's Section of One's Own: On the Possibility of Writing  
in Haredi Women's Society

### *Travel and Wandering*

- 191 *Mira Balberg*  
Between Heterotopias and Utopias: Two Rabbinic Stories about  
Journeys to Prostitutes
- 215 *Reuven Kiperwasser*  
Rabba bar bar Hana's Voyages

- 243 *Dina Stein*  
The Untamable Shrew: Language and Women as Institutional Markers
- 263 *Shimrit Peled*  
The Israeli Rocking-Horse – Exile and Sovereignty in *Touch the Water, Touch the Wind* by Oz and *Rockinghorse* by Kanyuk

*Essays*

- 307 *Moshe Pelli*  
Early Haskalah Reception at the End of the Haskalah Period
- 343 *Dror Eydar*  
‘Knocking on Wisdom’s Door’: On *Pirkei Rabbi Akiva* – A Forgotten Play from the Early Haskalah Period by Mordechai Poper
- 371 *Yael Reshef and Naphtaly Wagner*  
‘Putting the Meter Straight’: From Ashkenazi to Grammatical Stress in Bialik’s Children’s Lyric Set to Music
- 407 *Roman Katsman*  
Gestures in Literature: Cognitive Processing and Cultural Semiosis (Case Study: *Sister and Paths of Righteousness* by S. Y. Agnon)
- 437 *Hananel Mack*  
*Menucha* by S.Y. Agnon
- 447 *Ariel Simkin*  
St. Francis of Buczacz: on *Baya’ar Uva’ir* by S. Y. Agnon
- 457 *Amit Assis*  
‘A Totally Different This’ – A Close-reading of a Paragraph of S. Yizhar’s *Yemei Ziklag*, Emphasizing the Significance of the Linguistic Style for the Representation of Reality
- 487 *Shahar Bram*  
‘The Ambassadors’
- 523 *Natasha Gordinsky*  
‘On my Desk Lies a Stone on which “Amen” is Written’: The Poetics of Change in Yehuda Amichai’s *Open Closed Open*

- 533 *Nancy Ezer*  
The Terror Within and Pagan Discourse: Yitzhak Laor's *And With My Spirit, My Corpse* as a Postmodern Satire

*Book Reviews*

- 551 *Anat Shapira*  
Midrash and the Study of Folklore [Dina Stein, *Maxims Magic Myths: A Folkloristic Perspective of Pirkei deRabbi Eliezer*, Jerusalem: The Hebrew University Magnes Press, 2004, 323 pp. (in Hebrew)]
- 561 *David Rotmann*  
'Combination between Open and Closed' [Anat Shapira, *Midrash Aseret Ha-Dibrot (A Midrash on the Ten Commandment): Text, Sources and Interpretation*], Jerusalem: Bialik Institute, 2005, 248 pp. (in Hebrew)]
- 569 *Roi Greenwald*  
Forgotten Sheaves [Yael Chaver, 'What Must be Forgotten': *Yidish in the New Yishuv*, Jerusalem: Yad Ben-Zvi Press, 2004, 199 pp. (in Hebrew)]
- 577 *Ariel Levinson*  
Old Questions, New Paths [Yigal Schwartz, *Vantage Point*, Or Yehuda: Kinneret, Zmora-Bitan, Dvir, 2005, 460 pp. (in Hebrew)]
- 583 *Hannan Hever*  
Polyphonic Historiography [Dan Miron, *From Continuity to Contiguity: Towards a New Theorizing of Jewish Literatures*, Tel Aviv: Am Oved Publishers, 2005, 171 pp. (in Hebrew)]
- 589 *Hannan Hever*  
Between Appropriation and Subversion [Dror Mashani, *The Ethnic Unconscious: The Emergence of 'Mizrahiut' in the Hebrew Literature of the Eighties*, Tel Aviv: Am Oved Publishers, 2006 (in Hebrew)]
- 593 *Shimrit Peled*  
Books Received
- 597 *Contributors*
- ix *English Abstracts*

## ENGLISH ABSTRACTS

### REVOLT – AN INVENTED HISTORICAL NARRATIVE?

by Avidov Lipsker

The rebellion of Micha Joseph Berdicsewski and the *Tséirim* group against Ahad Ha-am, the chief editor of *Hashiloah* (a periodical published from 1897), has become prominent in the description of the famous dispute between those two figures regarding the scope and purpose of modern Hebrew literature. The present essay attempts to distinguish between the critical assumptions directly connected to the core of this ideological dispute, which set the course of the ideological evolution of Modern Hebrew literature at the turn of the century, and the socio-literary narrative that accompanied it – that of the rebellion of the *Tséirim*. This distinction shows that the *Tséirim* was a socio-literary invention that never actually existed and therefore could not have rebelled as an organized group against the literary hegemony of its time. The narrative of the rebellion of the *Tséirim* evolved gradually as an invented didactic form, presenting a literary ideology as a historical event that took place in the meta-narrative of Zionist historiography of Modern Hebrew literature. In the creation of this narrative, the ‘permissible’ borders of ideological disputes within didactic historiography were traced, making possible the canonization of writers, who, in their very appearance, evinced ‘dangerous’ possibilities of ideological transgression.

### SUBJECTION AND PLEASURE: ON THE INTERSECTION OF ARS-POETICA AND MASOCHISM IN THE WRITINGS OF RACHEL BLUWSTEIN

by Dana Olmert

Rachel was the first woman to write modern poetry in Hebrew. This article stresses that she was cognizant of her unique position in Hebrew culture and of the specific historical conditions and power relations that enabled her to enter a hitherto exclusively male territory. Many of her poems deal,

directly or implicitly, with the implications of the act of writing for her sense of identity and for the conflicts it raises. In the present article I offer a new reading of the poems, dramatizing the conflicts and struggles reverberating in them. I offer a psychoanalytic and feminist oriented perspective on the intersection of questions related to the act of writing and to gender issues. I also discuss the different roles Rachel intends her poems to fulfil, focusing particularly on one of the central issues of Rachel's poetry: the threatening yet tempting option of remaining silent, of not writing, and the idealization of this option as the true and most intimate way of communicating.

I suggest reading Rachel's poetry as a continual process of mourning for the loss of the female silenced position and of the masochistic pleasure it entails. As poems such as *A Woman* ('Isha') reveal, Rachel understood entry into the territory of Hebrew poetry as an act of self-fulfilment but also as abandonment of a familiar and even pleasurable position: that of the slave-like, silenced, victimized woman. Rachel portrays the act of writing as a leap into the public sphere and as a violation of her privacy. The discussion of Rachel's ambivalent position regarding her own writing, public language, and the public sphere is inspired by the works of Sigmund Freud, Melanie Klein, Julia Kristeva and Jessica Benjamin. Other readings of Rachel by Dan Miron, Hanna Kronfeld, Michael Gluzman, Hamutal Tsamir and Hannan Hever are discussed critically.

## 'THE HOWL OF SIMPLE WORDS': THE *AKEDAH* MOTIF IN HEBREW WOMEN'S POETRY, 1930–1970

by Ilana Szobel

In this paper I explore the biblical metaphor of the binding of Isaac (*Akedah*) in Hebrew women's poetry from the 1930s to the 1970s, namely, in the work of Rachel Bluwstein, Leah Goldberg, Esther Raab, and Rachel Halfi. My reading demonstrates that, contrary to the conventional account of this metaphor in women's poetry, which places the dramatic turning point in the poetic representation of the *Akedah* in the 1970s, female poets in fact had worked through the figure of the *Akedah* much earlier.

By referring to theories of sacrifice and trauma, such as those of René Girard and Cathy Caruth, I examine early women's poetry for the subversive alternatives it offered to the conventional renditions of the



*Akedah* typical of both popular and literary discourses in the Yishuv period and the early years of the state of Israel. Whereas the canonical (masculine) poetry uses the *Akedah* motif mainly as a metonymic representation of the national condition, women's poetry reveals both the national and the private traumatic experiences that accompanied the establishment of the new Zionist state.

The paper also contextualizes this challenge to the hegemonic writing of the *Akedah* within the matrix of gender. Accordingly, I underscore the 'feminization' of the motif, and explore the poetic trends that empowered women to revise this narrative and enter a discursive scene hitherto associated primarily with male writers and patriarchal ideology. I wish to argue that this early feminine metaphorical subversion of the *Akedah* should modify our reading of the critical turning point of the 1970s, which marks the transformation and trans-valuation of the metaphor. In view of its precursors, this turning point must be understood not as an unprecedented, sudden rupture, but rather as a response to the alternative voices audible in the poetic space of the pre- and early state, which had been repressed and marginalized by mainstream Hebrew writers and readers. By exploring this literary corpus (largely neglected and overlooked by general *Akedah* scholarship), my paper uncovers and identifies the poetic ancestors, the 'founding mothers', to whom the poets of the 1970s are clearly indebted.

WAS JEPHTHAH'S DAUGHTER THE 'ISAAC'  
OF HER GENERATION? THE 'FEMALE AQEDAH'  
FROM LATE ANTIQUITY TO AMOS OZ

by Yael Feldman

This article suggests that the Apocryphal rewritten Bible known as Pseudo-Philo had a significant impact – heretofore unacknowledged – on Amos Oz's early story, *Ish Pere* [Wild Man, 1966]. I argue that four decades ago the young Oz fortuitously stumbled on a Hebrew version of a small fragment of Pseudo-Philo, which had been published without any attribution. Oz was obviously unaware of the problematically marginal source of this text. Yet precisely its marginality, or perhaps liminality, offered him a different vantage point, an outsider's perspective, from which he could re-envision and combine the two troubling sacrificial

narratives of the Hebraic (and Zionist) canon: The Binding of Isaac, and the Sacrifice of Jephthah's Daughter.

The particular sacrificial amalgam created by Oz was greatly facilitated by one of Pseudo-Philo's celebrated narrative extravagances: his magnification of the role of Jephthah's daughter, whom he named for the first time ever, and whom he daringly made identify – self-consciously and enthusiastically – with Isaac as a willing sacrifice. This move was to be later embraced by Christianity but severely criticized by Rabbinic Judaism. This proto-Christian blend, I suggest, inspired Oz's unobtrusive anticipation of the feminist critique of the daughter's sacrifice and his early (1966!) revolutionizing of the Israeli psycho-political interpretation of the son's binding-qua-sacrifice, commonly traced to the impact of the 1967–1973 Wars.

TO ENDOW SUFFERING WITH ELEGANCE:  
DAHLIA RAVIKOVITCH AND THE POETRY OF  
THE STATEHOOD GENERATION

by Michael Gluzman

This essay explores the poetics of Dahlia Ravikovitch – as exemplified in her first book *The Love of the Orange* (1959) – against the background of the stylistic and ideological dynamics of the Statehood Generation. Despite the enormously positive reception of her first book, Ravikovitch was never seen as a leading figure in the poetry of the Statehood Generation. Her relatively marginal place results, at least partially, from an androcentric bias, since Hebrew literature has always been seen – both by literary critics and the writers themselves – as a patrilineage of grandfathers, fathers and sons. Yet there is an additional explanation of Ravikovitch's relative marginality. She was relegated to the margins of the historical narrative of the Statehood Generation because her poetry deviated in significant ways from the stylistic imperatives of her generation; moreover, Ravikovitch deliberately undermined all efforts to portray her poetry – and thus the poetry of the generation as a whole – in the reductive terms of rebellion. From her first entry into the realm of Hebrew poetry, she positioned herself subversively, challenging all binarisms and dichotomies. From the beginning her poetry evinced an exceedingly intricate imbrication in all the historical strata of the Hebrew language and an affinity with literary

generations traditionally seen as antithetical; in complete contrast with what was expected of her – according to the historiographic script of intergenerational rebellion – she felt an intimate affinity with the poetry of the previous generation: that of Avraham Shlonsky, Natan Alterman, Leah Goldberg, and Yonatan Ratosh. The exclusion of Ravikovitch from the official historiography, shaped by Nathan Zach, enabled this narrative to maintain intact the notion of an Oedipal struggle of the Statehood Generation against its predecessors; her inclusion, by contrast, sheds doubt on the universal validity of the revolutionary narrative and challenges the explanatory power of any historiographic model that places an Oedipal struggle at its center.

‘TRANSPARENT CAMOUFLAGE’ – TACTICS OF AN  
‘OTHER’ REVOLUTION: ON *KAKHA ’ANI MEDABERET ’IM  
HARU’AH* BY SAMMY BERDUGO

by Hanna Soker-Schwager

This article about Sammy Berdugo’s novel *Kakha ’Ani Medaberet ’im Haruah* [This is How I talk to the Wind] (2002) is part of a project dealing with the recent writings of *Mizrahi* authors in Israel, and about the complex dialogue between them and the poetics that dominate the Israeli canon. The article focuses on how Berdugo’s novel makes its way into the literary scene by avoiding a head-on collision with the canonic conventions and by not having his heroes wave the banner of revolution against the reigning order. Rather, the novel offers a tactics of an ‘Other’ revolution – a revolution of displacement and camouflage: partial collaboration and partial transparent camouflage, but also an intentionally flawed imitation of dominant practices. The article refers to the work of the cultural critic Michel de Certeau in order to examine the tactics of the novel’s heroine to avoid falling victim to the large-scale strategies employed by the hegemonic power. Berdugo appears to situate himself outside the field of ‘whiteness’, in an Israel that consists wholly of *Mizrahi* Jews and of Arabs. But ‘the first Israel’ necessarily intrudes through use of disciplining mechanisms, the hegemonic discourse, and the Zionist space in which the novel’s protagonist moves about. Thus Berdugo manages, on the one hand, to point out the oppressive but transparent power of the hegemonic, and ‘to tell what it means to live a life negotiated by whiteness’ – in Homi

Bhabha's words. On the other hand, by exposing its inner contradictions and by revealing it as an unstable and disjointed form of authority, Berdugo manages to question this very power.

Ostensibly, Berdugo pulls his story away from ethnic discourse and does not play the game of identity politics. Instead he offers a territory made up entirely of borderlands, entirely in-between; this territory is never either simply white or, indeed, only black.

A WOMAN'S SECTION OF ONE'S OWN:  
ON THE POSSIBILITY OF WRITING IN HAREDI  
WOMEN'S SOCIETY

by Yael Shenker

In recent years many books have been published in the Haredi community, written by women for an adult audience. The present article examines this literature as a mirror of processes that are taking place in the Haredi community in general and in the Haredi 'Women's Section' in particular. It examines the ability of this literature to offer, though in limited fashion, a challenge to the place of women in that community.

Following the example of Virginia Woolf in her famous essay, 'A Room of One's Own', this article assumes that the status of women as breadwinners also offers them new possibilities for writing. In contrast to Woolf, who locates the change offered by women's writing in the manner in which it represents women, this article suggests that one should examine the changes in Haredi women's literary discourse in the way men are depicted in that literature. The assumption is that not only is writing about men, about what is outside the 'Women's Section', not self-evident, but it makes possible the challenging of basic assumptions in that society.

Representations of men that appear in Haredi women's literature indicate the tension between acceptance and preservation of the model of the male hegemony of the *Talmid Hakham* (rabbinical scholar) which makes the women subordinate to it, and the opening up of other male possibilities. This article offers an extensive examination of two texts that offer a different representation of the man, one who is not a *Talmid Hakham*, or, alternatively, a *Talmid Hakham* who is not perfectly virtuous. The central argument is that in the patriarchal Haredi society, in which the 'men about whom it is permitted to write' are perfect and worthy *Talmidei*

*Hakhamim*, this writing is occasionally a ‘moment of rebellion’, a moment that subverts the model of the worthy man, points out his weaknesses, his isolation from the ‘real world’ or, alternatively, indicates fantasies about another kind of masculinity. The texts that are discussed at length, although they were rejected by the Haredi public libraries, suggest that what is perceived in Haredi society as a crisis in masculinity is an option for change not only for women, but also for men. This article argues that liberation from the idealization of the ‘perfect and worthy man’, who is present in most of the books published in the Haredi community, makes possible the creation of a rich, human, complex masculinity, and that these new masculine identities, which receive presence and legitimation in Haredi literature are created, among other things, in particular because of changes that are taking place in the Haredi ‘Women’s Section’, and from the exposure of these women writers to feminist or secular attitudes.

Along with pointing toward a potential for rebellion offered by this literature, the article indicates the boundaries of that rebellion. The Haredi ‘Women’s Section’ is not a private room, and the public territory is bound to obligatory norms that apply to Haredi women’s discourse, and it does not make possible the opening to which Woolf aspired: breaking out of the bounds of existence allotted to women. Thus, although these books went beyond the boundaries set for them, in the end censorship, and in most cases the writers themselves, restore them to the pigeonhole set aside for them. Nevertheless, the ‘Women’s Section’ does permit this change, even if it is slow, apologetic, and low-key.

## BETWEEN HETEROTOPIAS AND UTOPIAS: TWO RABBINIC STORIES ABOUT JOURNEYS TO PROSTITUTES

by Mira Balberg

This paper offers a close reading of two stories in rabbinic literature: ‘The Prostitute and the Fringes’ (Sifre Numbers 115) and the story of Elazar b. Dordiya (*bAvoda Zara* 17a). Both these stories depict a journey taken by a Rabbinic Jew to get to a prostitute who lives ‘in the towns of the sea’. Furthermore, both these stories also depict a journey back, which is marked by repentance and transition of identity.

I discuss these stories using the concept of heterotopia, which was coined by Michel Foucault. In both stories, the territory where the prostitute

resides and to which the ‘client’ travels is a quintessential example of a heterotopia, i.e. a space contrasted with normative culture; not only because it is characterized with prostitution, which is in itself a symbol of deviance, but also because the prostitutes in both stories are located near the sea, which is clearly an unfamiliar and threatening space to rabbinic Jews who reside only in a mountainous area.

In my view, both stories attempt to use the heterotopic space as a way to redefine and reaffirm the homotopias, i.e. the rabbinic world. Although the main protagonists in these stories initiate the journey and endure physical and financial hardship in order to get to the prostitutes, they eventually resist sexual temptation, since their subjection to normative rabbinic internalized ‘home’ is stronger than they have assumed. Moreover, the fact that both stories include repentant return journeys to the normative sphere, constructs the rabbinic world as a cultural and metaphysical utopia.

## RABBA BAR BAR HANA’S VOYAGES

by Reuven Kiperwasser

The paper focuses on a part of an extensive aggadic text in the Babylonian Talmud, Bava Batra 73a-74b and deals with the first ten stories – including their translation, commentary, and thought about their underlying depth. There are the famous Rabba bar bar Hana tales, described by the scholars as Talmudic tall tales, in which the hero, Rabba bar bar Hana, goes from one enigmatic object to another until the culmination of the journey in the final narrative. The tales explore at a most fundamental level the complicated relationship between two great cultures – rabbinic culture and the folk variant of pahlevi-speaking, Zoroastrian culture, as it was understudied by the rabbis. The tales are ‘narratives in dialogue’ – they explore the process of the incorporation of foreign values by rabbinic culture. The paper demonstrates how rabbinic culture contended with the ‘other’ culture: it saw the rival culture as an embodiment of chaos, but, nevertheless, it used the chaotic elements of the other culture to build its own frameworks. Cultural opposition is a background of Rabba bar bar Hana’s voyage, which, as we show, follows the familiar path of the journeys of epic heroes. It is claimed that Rabba bar bar Hana’s voyage is not a true hero’s journey, for he is a kind of anti-hero, and the plot is not a heroic plot but a parodic narrative in which rabbinic culture lays out its values.

THE UNTAMABLE SHREW: LANGUAGE AND WOMEN  
AS INSTITUTIONAL MARKERS

by Dina Stein

This article regards both women and words as semiotic markers that regulate institutional order and focuses on one narrative in which the two are in play (*bNedarim* 66b). The tale presents a domestic crisis triggered by linguistic misunderstandings, a crisis that is resolved, or at least compensated for, by the intervention of a sage. Thus it presents the institution of the family and patriarchal authority and the reproduction it entails as inferior to, and dependent on the institution of the sages. The crux of the implied tension between the two institutions is located in the linguistic arena, which is the explicit thematic framework of the entire *sugya*. The *sugya* discusses *nedarim*, specifically vows that are made by husbands toward their wives, which can be annulled by sages. The institutional division of labor whereby sages have control over the (annulment) of husbands' and fathers' vows, and whereby the latter are granted the authority to release their wives and daughters from their vows, is seen as an underlying cultural-institutional anxiety, for which the last story offers a (utopian) solution.

THE ISRAELI ROCKING-HORSE – EXILE AND  
SOVEREIGNTY IN *TOUCH THE WATER, TOUCH THE WIND*  
BY OZ AND *ROCKINGHORSE* BY KANIUK

Shimrit Peled

The enormous territorial expansion following the 1967 war raised the fundamental issue underlying Zionism: the relation between Jews and space. In public discourse in Israel after the war, as in the Zionist conception at large, two basic needs are invoked to justify Israeli-Jewish nationalism: the need to transform Jewish identity into a territorial sovereign identity; and the need to perpetuate Jewish identity, which also entailed the connection to Jews everywhere in the world. In Israeli discourse, Jewish identity is based inherently on the marginal situation of the Jew in the exilic space, where he is a minority. This position provides

the Jew with an abstract conception of reality, which constructs moral judgment of it.

The article analyses two novels, both representative of the Israeli national canonic literature of the post 1967-war era: *Touch the Water, Touch the Wind* by Amos Oz (1973) and *Rockinghorse* by Yoram Kaniuk (1974). These novels portray a wandering Israeli-Jew who negotiates between Israeli identity and Jewish identity. The bond with the Israeli territory demands an impossible departure from the characteristics of Jewish identity. Nevertheless, both Pomerantz, a Holocaust survivor and an immigrant, and the Israeli who immigrates to New York and returns to Israel, Aminadav Susetz, retain Jewish identity. Jewish identity disturbs the national, Israeli, sovereign order, yet it is fundamental for justifying and validating this order.

## EARLY HASKALAH RECEPTION AT THE END OF THE HASKALAH PERIOD

by Moshe Pelli

An intriguing and neglected topic in the study of Hebrew Haskalah literature is the reception of German Haskalah in the 19th century after the transition of the centers of the Haskalah to the Austro-Hungarian Empire and Galicia as well as to Russia and Poland. Toward the end of the Haskalah period in the 19th century, early Haskalah writers and their writings came to be severely criticized. This article asks: What brought on this change in attitude and when did it occur?

Setting several criteria for assessing the reception of early Haskalah in the first half of the 19th century, the article confirms that it was regarded very positively at that time. The author then reviews the attitude to and the impact of two major figures in early Haskalah, namely Moses Mendelssohn and Naphtali Herz Wessely (Weisel), as well as the attitude toward *Hameasef* and its circle of writers in the later Haskalah.

Subsequently, the author discerns four trends in the assessment and the reception of early Haskalah during its later development. The first dates to the 1830s, with the beginning of the historiography of Hebrew literature, as found in the writings of Yitzhak Beer Levinson and Shmuel Yoseph Fün. The second wave dates to the 1860s, with the emergence of literary criticism in the writings of Shalom Yaakov Abramovitch (Mendele



Mocher Seformim), Avraham Uri Kovner, Avraham Yaakov Paperna, and others. The third wave occurred in the 1870s and 1880s as expressed in Peretz Smolenskin's bitterly negative attitude toward Mendelssohn and the early Maskilim. The fourth wave, at the fin de siècle, was represented in the writings of Mordechai Ehrenpreis, who entirely dismissed early Haskalah.

‘KNOCKING ON WISDOM’S DOOR’:  
ON *PIRKEI RABBI AKIVA* – A FORGOTTEN PLAY  
FROM THE EARLY HASKALAH PERIOD BY  
MORDECHAI POPER

by Dror Eydor

This paper treats the forgotten play *Pirkei Rabbi Akiva*, published in Vienna by a Hebrew Maskil named Mordechai Poper. Not a word seems to have been written about the play since its publication two hundred years ago. The play dramatizes the story of the greatest of the Tannaim, focusing on his rise from simple shepherd to spiritual leader of the Jewish nation in the second generation after the Destruction. The teleological and didactic purpose of the play was the connection of Rabbi Akiva's beginnings with the beginnings of the Hebrew Haskalah movement. Poper's work is almost unique in its artistic representation of Rabbi Akiva from the standpoint of the Maskilim. And indeed, it can be seen as a sign of transition of the Haskalah movement from its first, defensive stage, to its second more integrative stage of ‘consolidation of Haskala and religion’, as delineated by Joseph Klausner.

As far as is known, no account of Rabbi Akiva's exemplary personality was published in the Haskalah period, except at its very end. Although interest in such exemplary personalities from Jewish history was widespread within Haskalah literature, at the height of the period Rabbi Akiva was perceived as extremist and conservative, as for example, in the compositions of Peretz Smolenskin. The ideal prototype of the Maskilim was rather Elisha ben Avuya, who was portrayed as a victim of persecution on account of his opinions and curiosity.

During the nineteenth century, Haskalah moved from defensiveness regarding religion, Halakhah, and the institution of the Rabbinate, to radically attacking them. Something of this decisive change in the

consciousness of the Maskilim can be found in the transformation undergone by the figure of Rabbi Akiva, first portrayed as a curious seeker of knowledge and then as a fanatical conservative, first a prototypical Maskil, then an enemy of Haskalah. Poper's play represents the starting point in the process of transformation undergone by so many exemplary personalities from Jewish history, from admiration and devotion to condemnation and hostility.

‘PUTTING THE METER STRAIGHT’:  
FROM ASHKENAZI TO GRAMMATICAL STRESS  
IN BIALIK’S CHILDREN’S LYRICS SET TO MUSIC

by Yael Reshef and Naphtaly Wagner

Bialik's prosody has been dealt with extensively. This reflects Bialik's central role in introducing the tonic-syllabic meter in the Ashkenazi pronunciation to Hebrew poetry, as well as his reaction to the acceptance of Sephardi stress patterns as the basis for spoken Hebrew. Most studies focus on the texts themselves, disregarding their cultural context.

The present article introduces the musical dimension to the discussion, focusing on the transformation of Bialik's Ashkenazi lyrics into 'Sephardic' songs by composers active in Palestine during the Yishuv period. The practice of adapting lyrics to the new pronunciation system used in Modern Hebrew was relatively common among composers in the first few decades of the development of Hebrew folksong, and was especially extensive in the case of Bialik's nursery rhymes: *all* of these texts were set to music according to Sephardic stress patterns, about half of them by more than one composer.

The first, methodological part of the article, introduces a method of analysis developed especially for this study, aimed at coping with this exceptional phenomenon. We present considerations which must be taken into account when comparing the original, written, texts with their sung versions, and we point to the possible insights resulting from this comparison, that use of a precise, meticulous methodology makes it possible to analyze the unique ways in which composers coped with the challenges involved in transforming the original stress patterns of the texts they set to music.

The rest of the article shows the variability in the measure of complexity

involved in the transformation of the texts' stress patterns. We then discuss strategies used by composers to cope with the difficulties involved in rearranging the text into prosodic patterns acceptable in Western music. Finally, we deal with textual changes that reflect prosodic obstacles in the sung versions of Bialik's nursery rhymes as compared to their originals.

GESTURES IN LITERATURE:  
COGNITIVE PROCESSING AND CULTURAL SEMIOSIS  
(CASE STUDY: *SISTER AND PATHS OF RIGHTEOUSNESS*  
BY S. Y. AGNON)

by Roman Katsman

On average, about eighty percent of any prose text consists of representations of non-verbal communication, mostly gestures (significant body movements, 'body language'). Recent study of gestures in literature is located at the intersection of the psychological and anthropological study of gestures, the cognitive sciences, and literary anthropology. The article proposes a cognitive model of gesture processing in the reading of a text. The model is based on the conception of cognitive unity of thought, language and movement. The first case study applies this model to Agnon's *Sister*. The second case study focuses on the story *Paths of Righteousness*, which provides fascinating examples of Agnon's gestural poetics. The discussion in this part of the paper centers on Eliyahu's posture, which is shown to be an actual gesture in the course of an intertextual semiotic analysis, thus changing the perception of its meaning and functioning in the story. For readers who are not familiar with the study of literary gestures, this paper can serve as an introduction, since it provides a survey of the field's main achievements.

*MENUCHA* BY S. Y. AGNON

by Hananel Mack

Many of Agnon's stories are based on the Bible and on the elaboration of the Bible in aggadic literature. The two stories, *Issachar and Zevulun* and *Bnei Shmuel*, which appear along with *Menucha* in the collection by

Agnon entitled *Dorot Olamim*, are clearly constructed in this manner. By contrast, an initial reading of the short story *Menucha* does not reveal this format. However, upon closer inspection one sees that here too, Agnon follows his familiar pattern. He scatters some hints that the old man who speaks to Moses in the story is Job; however, the connection between Job and Moses is found only in rabbinical literature and not in the Bible itself. The old man's simple words are based on the story of the Exodus from Egypt and the wanderings in the wilderness, as told in the Bible, but the old man's request for peace and God's negative response can be understood only on the basis of aggadic sources. Together with the language used in the story, which combines biblical and aggadic styles, Agnon creates the triangle characteristic of many of his stories: a biblical basis, the aggadic elaboration, and his own imagination.

ST. FRANCIS OF BUCZACZ: ON *BAYA'AR UVA'IR*  
BY S. Y. AGNON

by Ariel Simkin

The article points out to a connection between Agnon's short story, *Baya'ar Uva'ir* (In the Forest and in the City), and the teachings of St. Francis of Assisi, as conveyed in legends and in his preaching. In Agnon's story, the feeling of fraternity among all creatures of the world (inanimate, plants and living) and their gratitude toward their Creator emerges in particular in 'Song of the Forest'. This song echoes the 'Canticle of the Creatures', regarded as the peak of St. Francis' poetry. Acceptance of human evil as part of the world created by God – an important theme in the preaching of St. Francis – evolves gradually in *Baya'ar Uva'ir*, culminating in the last words of the murderer Franciszek: 'shehakol nihiya bidvaro' (by whose word all was created). The structure of the plot of *Baya'ar Uva'ir* resembles the structure of the Story of the Wolf from Gubbio, one of St Francis's legends. The young Jewish narrator of the story is the embodiment of St. Francis of the legend while the wolf is embodied in the murderer Franciszek (Francis in Polish).

‘A TOTALLY DIFFERENT THIS’ – A CLOSE READING  
OF A PARAGRAPH OF S. YIZHAR’S *YEMEI ZIKLAG*,  
EMPHASIZING THE SIGNIFICANCE OF THE LINGUISTIC  
STYLE FOR THE REPRESENTATION OF REALITY

by Amit Assis

A striking characteristic of S. Yizhar’s writing is the language itself. Like other authors who employ the stream of consciousness style, Yizhar uses unique language to create a unique representation of reality. The story *Yemei Ziklag* (Days of Ziklag) represents seven days of war in 1143 pages, mostly depicting the collective consciousness of a group of young soldiers. This article is a close reading of one paragraph from *Yemei Ziklag*, emphasizing the significance of grammatical, syntactic and stylistic choices in representing the way one experiences reality. This reading points out the departures from standard syntax, which represents objects in the world by connecting them to verbs. This departure is not a mere syntactic issue; it poses a unique ontology that tends not to represent phenomena by connecting it to ‘things’ in the world. The article points at the various poetic consequences of this unique use of language.

‘THE AMBASSADORS’

by Shahar Bram

Tuvia Ruebner is a major Hebrew poet. His book *Pesel Umasekhah* (1982) (Effigy and Mask) is notable because all of its poems are *ekphrastic*; that is, they all deal with works of art. Most of these works are by famous Western artists such as Pieter Bruegel, Marc Chagall, Henri Matisse and others. The book is thus like a museum in which the poet, as the curator, assembles symbolic landmarks of the Western tradition.

*Effigy and Mask* halts time in various ways. It undermines the concept of time as a flowing, creative force that nourishes life. The immortal beauty of art reveals to Ruebner that time is a collection of frozen, isolated moments. Duration is an illusion. Death itself lurks behind the colorful mask of flowing, lively time.

Portraits are the indubitable genre in which this lurking death comes to life. This essay examines Ruebner’s poem ‘The Ambassadors’, which

refers to Hans Holbein's famous painting of that name. The author discusses the symbolic statues of the painted figures, and paintings in general, as the ambassadors of death. This article suggests that for Ruebner the written poem is also an ambassador of death: a last breath sealed on the silent page.

‘ON MY DESK LIES A STONE ON WHICH “AMEN” IS  
WRITTEN’: THE POETICS OF CHANGE IN YEHUDA  
AMICHAÏ’S *OPEN CLOSED OPEN*

by Natasha Gordinsky

This article explores the essential relationship between the poetics of the end of the poem and the poetics of the principle of change in Yehuda Amichai's last book *Open Closed Open*. The first part of the article views Amichai's poems through the prism of Giorgio Agamben's approach to the end of a poem as a poetical institution. Read in this light, the poems reveal the lyric strategies that Amichai uses to postpone the inevitable end of the poem and to create an open end. The second part of the article addresses the issue of poetical closure through the eyes of Mikhail Bakhtin and his perception of poetry as a monologic genre. While tracing the principle of change, viewed by Amichai as a dialogic potentiality of the lyric text, the article examines the way in which Amichai creates a meeting place for the ethic and the aesthetic in his poems.

THE TERROR WITHIN AND PAGAN DISCOURSE:  
YITZHAK LAOR'S *AND WITH MY SPIRIT, MY CORPSE*  
AS A POSTMODERN SATIRE

by Nancy Ezer

This paper argues for reading Yitzhak Laor's novel *And With My Spirit, My Corpse* as a postmodern satire, a radically subversive mode of satire which stands in crucial opposition to the traditional genre of satire. Whereas formalist theory perceives the role of satire as ridiculing human follies and vices with the didactic aim of rectifying them, postmodern satire lacks a steady narrative voice, specific targets, and fixed corrective norms. Its intent

is not to judge human failings against any universal moral codes, but rather to disfigure these codes themselves and reveal them as a dissimulation of violence. It enacts the return of repressed horror and aggression, emitting unbridled outrage and disrupting all forms of signification, including its own narrative practices.

This study examines this degenerative satiric activity in Laor's novel and its assaults on the Israeli national security discourse and its representation in realist and neo-realist fiction. The analysis focuses on the novel's grotesque manipulation of the Zionist meta-narrative to terrorize it from within: distorting and delegitimizing it while deconstructing its literary conventions, substituting its single plot with heterogeneous flux of discourse, and canceling its hegemonic voice. However, despite the novel's apparent negativity or nihilism and its anarchic and hysterical discursive excess, it attempts to tell a story. In order to achieve this while avoiding the mastery and violence of a master-narrative, Laor employs a pagan discourse, a multiplicity of small narratives without privileging any of them or implying that there is a true one. On the novel's surface structure, the text reconstructs the events as a grotesque parody of a story, frustrating the reader's quest for coherence. In the deep narrative structure, the text's intelligibility completely depends on the reader's full and consistent integration of the crumbs of data scattered throughout its narrative chaos. This contradiction is at the heart of Laor's pagan discourse which relies on contingent norms whose essence is: values 'without truth value' (Barbara Herrnstein Smith) and justice without doctrine in order to provide an alternative to the Zionist meta-narrative.

